

MOCSÁRI-FÉLE ECETGYÁR, SCHLESINGER ÉS FIAI SZESZ- ÉS ECETGYÁRA, NEUBAUER–WITTMANN-FÉLE ECETGYÁR

Emlékhelyek címe:

Schlesinger, Gyár u.

Neubauer–Wittmann, Gyár u. (Kohn u. 8.)

Rövid ismertető: Győrben két ecetgyár működött: az egyik a Mocsári-féle volt, mely az országban elsőként 1818-ban kezdte meg működését. A Schlesingerek 1800 után nevüket Mocsárra magyarosították, ezért feltételezhető, hogy 1865-ben beiktatott Schlesinger és Fiai szesz- és ecetgyár valójában a Mocsári-féle ecetgyár utódja. Ezt követően 1872-ben a Neubauer–Wittmann-féle ecetgyárban is beindult a termelés.

Részletes cégtörténet:

Győr modellváltása jótékonyan hatott a mezőgazdaság és az ipar összefonódásával az élelmiszeripar munkafolyamataira is, melynek leginkább meghatározó területét a malom- a cukoripar mellett a szeszipar jelentette. A legfontosabb technikai előrelépés az 1800-as évek második felében a szeszfinomítás lépéseihez kapcsolódóan történt. A modern szeszfinomító berendezés azonban nem volt jelen a kisebb gyárakban, üzemekben, mivel azt csak a nagyobb, tőkeerősebb gyárak engedhették meg maguknak. Viszont így elvállalták a kisebb gyárak szeszfinomítását, vagy éppen felvásárolták a piacról a finomítatlan szeszt. Ennek is lett a következménye, hogy a szesziparban a korszak végére is jelentős mértékű maradt a kisárutermelői szeszfőzés. Az 1880-as évtized elején még mindig mintegy 82 500 kisüzem és 150 000 apró szeszfőzde működött az országban, melyek helyi piacra termeltek a falusi gazdaságok kiegészítő részeként.

Győrben két ecetgyár működött: az egyik a Mocsári-féle volt, mely az országban elsőként 1818-ban kezdte meg működését. Ezt követően 1872-ben a Neubauer–Wittmann-féle ecetgyárban is beindult a termelés.

1865. október 26-án iktatták be: „Schlesinger Hermann és fia, németül: Hermann Schlesinger et Sohn, cégbirlalók és nyilvános társtagok: Schlesinger Hermann és Schlesinger Ernő, az 1865. évi márt. hó 1-jén Győrszigetben kötött és mai napon bejegyzett szerződés alapján. Szesz- és ecetgyár Győrszigetben. – A cégezésre mindkét társtag egyenlő kötelezettséggel jogosult. Ez az üzem valójában azonos lehet az 1818-ban létesült Mocsári-féle gyárral, ugyanis a Schlesingerek 1800 után nevüket Mocsárra magyarosították. Így igaza lehet Borovszky Samunak, aki Győr vármegye leírásakor a következőt állapította meg: „Ecetgyár kettő van Győrött: Mocsáry Ignácé, mely 1818-ban és Neubauer és Wittmanné, mely 1872-ben keletkezett.”

1893. márczius 9. 1705. sz. 402/2	Schlesinger Herman fiai Herman Schlesinger Söhne	Györsziget	Mocsári Ignác	Schlesinger Ignác a cég birtokosa vezetéknévénél „Mocsári“-ra történt magyarisítása folytán a cégbirtokos eddigi vezetéknévénél megszűnése mellett, annak magyarosított vezetéknéve bejegyeztetett. (Lásd 1885. évf. 68. számát.)
--	---	------------	---------------	---

Forrás: Központi Értesítő, 18. évf., 29. sz. (1893. április 9.), 560.

Két évvel később, 1867. szeptember 26-án a pozsonyi széknél került sor ugyanennek a cégnek társascéggé alakulásra: „Schlesinger Herman fiai”, németül: „Hermán Schlesinger's Söhne”, cégbírlalók és nyilvános tagtársak: Schlesinger Ernő és Schlesinger Ignác Györszigetben, 1867. évi február 22-én kötött és mai napon bejegyzett szerződés alapján. Szesz-, liqueur- és eczetgyár Györszigetben.” Ugyanis az 1875. évi kereskedelmi törvényben felsorolt négy kereskedelmi társasági forma közül Győrött a 20. század elejéig a közkereseti társaság volt a legnépszerűbb. Amikor az egyéni cég közkereseti társasággá alakult át, rendszerint a család nagykorúvá vált fiát, vagy fiait tette meg az alapító társtulajdonossá anélkül, hogy külső tőke bevonására sor került volna. Az ilyen formaváltással készítették elő a vállalkozás családon belüli továbbadását, mint ahogy ezt Schlesinger Hermann is tette.

Forrás: Budapesti Közlöny, 1. évf., 184. sz. (1867. október 20.), 2128.

7. Szeszgyár és finomító cognac-, tölgy- és szilvóriumfőzde, eczetszeszgyár
A cég: Schlesinger Hermann f.
Cégtulajdonos Mocsári Ignác, könyvelő és pénztáros Mocsáry Dezső, vezető Mocsáry Jenő, külső üzletvezető és könyvelő Epstein Vilmos, utazó Klein Ödön és Feiglstock Miksa, eczetgyártó Schmidt Lázár.

Forrás: SZÖGYI G. Vilmos, Hölgyek és urak naptára az 1894-es évre, Győr, 1893, 84.

Az ecetgyár jól működhetett, mert 1884-ben 60 ecetképző is dolgozott ott.

1899-ben a Schlesinger gyár tulajdonlásában változás történt. A Központi Értesítő bejegyzése szerint július 29-én a cég birtokosa Fürst Mór, győri lakos lett, aki a cégvezetéssel Ambrus Sándor, győr-szigeti lakost bízta meg. Minderre azért volt szükség, mert Mocsári (Schlesinger) Ignác cégbirtokos elhalálozott.

A gyár hamar hírnevet szerezhette, 1905-ben a *Győri Hírlap*ban méltatták: „a több év előtt nagy áldozatokkal új befektetésekkel létesített Schlesinger-örökösök kiváló hírű ecetgyára (Gyár-u.)”.

1906-ban engedélyezték számukra, hogy termékeiken Magyarország címere szerepelhessen.

Győr 661. sz. 1919. évi december hó 30-án. (Megújítása az 1908. évi június hó 17-iki 342. számnak.) **Schlesinger Hermann** fiai bej. pálinka, rum, likőr és eczetgyáros győr-i cég, győr-i pálinka, rum, likőr és eczetgyára részére. Aru: V. rum.

34*

Forrás: Központi Védjegy-Értesítő, 1919. november 1., 259.

Az 1872-től működő Neubauer és Wittmann gyár 1895. március 30-án szintén közkereseti társaság lett: „Neubauer Soma és Wittmann Lajos, győrszigeti lakos liquer és eczet gyárosok, s a mely társaság 1895. évi márczius hó 30-án keletkezett czége magyarul jegyeztetik.”

Trianon után a csonka Magyarországon 123 ecetgyár működött, melyek az 1925-26. évben 17 731 hektoliter szeszt vettek át ecet gyártására. A világháború előtt teljesen szabad

verseny volt az ecet- és a szesz árát tekintve. 1921-ben azonban létrehozták a Szeszkartellt, hogy megszabják a szesz és az ecet árát, továbbá egyben felügyeljék a gyárakat is. Ettől kezdve az ecetkartellbe tömörült 119 gyár köteles volt bejelenteni minden hónapban a készletükben lévő ecet mennyiségét. 1930 márciusában a Neubauer és Wittmann gyárban 156 hektoliter ecet volt, a Schlesingerek ennél valamennyivel többet kaptak, 171 hektoliterrel gazdálkodhattak. Ezekhez képest – összehasonlításként – a legnagyobb gyár, a budapesti Fellner-gyár 1780 hektoliter ecet (ország ecetszükségletének 18%-a) előállításához kapott szeszmennyiséget.

1922-ben a cégben változás történt, mely annak tudható be, hogy 1916. augusztus 3-án Wittmann Lajos az üzletből kilépett. Helyette Neubauer Soma mellett Neubauer Jenő József tűnik fel. Majd miután 1931-ben Neubauer Soma elhalálozott, helyére Neubauer Lajos győri lakos lépett be társtaggént.

Wittmann Lajos és Neubauer Jenő József időközben más üzemnél is érdekeltek voltak. 1912. január 27-én feltűnnek az 1911-től működő győri Ott Ernő utóda fakereskedelmi Rt. igazgatósági tagjai között, melyet négy évvel később, 1916. július 25-én fel is számoltak.

Érdekesség:

Az *Esztergom* 1897-ben Hamisított bor címmel az alábbi esetről számolt be: „Az ebszőnyi bányamunkások kérelmére Reviczky főszolgabíró elrendelte Schlesinger Miksa ellen a vizsgálatot, mert többen a munkások közül megbetegedtek, akik »Schlesinger-féle« bort ittak.”

Irodalom:

BOROVSKY Samu, *Magyarország vármegyéi és városai, Győr vármegye*, Bp., 1908, 132.

Cégbejegyzések, Sörgöny, 5. évf., 291. sz., (1865. december 20.).

Cégbejegyzések, Budapesti Közlöny, 1. évf., 184. sz. (1867. október 20.), 2128.

Győri Hírlap, 49. évf., 299. sz. (1905. december 23.), 2.

Győri kir. tvszk 1931. IV. 9. Ct 160/5–1915. 160/6., idézi: Központi Értesítő, 56. évf., 29. sz. (1931. július 16.), 481.

Győri kir. tvszk 1922. II. 15. Ct 160/1915/3. 160/5., idézi: Központi Értesítő, 47. évf., 11. sz. (1922. március 16.), 214.

KISS Edit Éva, *A kiemelt regionális centrumok ipara az ezredfordulón*, Földrajzi Értesítő, 2001, 222.

Ipari, kereskedelmi, biztosító, fürdő-, szálloda- és közlekedési vállalatok = Magyar Pénzügyi Compass, 2. kötet, szerk. KORMOS Alfréd, Bp., 1916, 304.

Hamisított bor, *Esztergom*, 2. évf. 1. sz. (1897. január 3.), 6.

HONVÁRI János, *A győri gyáripár a kezdetektől az I. világháború végéig = Iparváros, Győr iparának története a kezdetektől napjainkig*, szerk. Honvári János, Győr, 2021, 46.

Közgazdasági Értesítő, 3. évf., 16. sz. (1884. április 17.), 535.

Központi Értesítő, 20. évf., 41. sz. (1895. május 5.), 695.

Központi Értesítő, 24. évf., 68. sz. (1899. augusztus 17.), 1143.

Központi Értesítő, 20. évf., 52. sz. (1895. július 9.), 984.

Központi Értesítő, 41. évf., 67. sz. (1916. augusztus 20.), 1094.

Magyar Kereskedők Lapja, 32. évf., 4. sz. (1912. január 27.), 10.

Magyar Kereskedők Lapja, 36 évf., 35. sz. (1916. augusztus 26.), 10.

Magyarországi Rendeletek Tára, 1906, 480.

A nyolcvanfilléres ecet titkai, Ujság, 6. évf., 57. sz. (1930. március 9.), 7.

SÁNDOR Vilmos, *Nagyipari fejlődés Magyarországon 1867–1900*, Bp., 1954, 90.

SZENTIVÁNYI Zoltán, *Századunk névváltoztatásai 1800–1893*, Bp., 1895, 162.

Jó lenne még képként:

az ipartörténet könyv 70. oldalán található képek.